

**Mekânlara
Ad Vermenin Estetiđi
veya
Ruhsuzlařtırma**

Prof. Dr. Abdullah EKİNCİ

“

Mekâna ad vermek, mekânın hakkını vermektir. Ad vermenin, isim vermenin bir kriteri olmalıdır. Bazı mekânlara ad dayatmak, o mekânı kimliksizleştirir. Her mekânın öznesi, onun özüdür. Özünden uzaklaşan mekân, kendine yabancılaşır. Şehrin ayrıntıları, aynı zamanda asli kimliğidir. Şehrin ayrıntılarında boğulmadan nüfuz edebilmek, bireyi mutlu kılar.

”

Prof. Dr. Abdullah EKİNCİ

Mekâna ad vermek, mekânın hakkını vermektir. Ad vermenin bir kriteri olmalıdır. Bazı mekânlara ad dayatmak, o mekânı kimliksizleştirir. Her mekânın öznesi, onun özüdür. Özünden uzaklaşan mekân, kendine yabancılaşır. Şehrin ayrıntıları, aynı zamanda asli kimliğidir. Şehrin ayrıntılarında boğulmadan nüfuz edebilmek, bireyi mutlu kılar.

Taşından çiçeğine, kuşundan böceğine varıncaya kadar şehirdeki her canlı ve cansız varlığın bir hukukunun olduğu gerçeği asla unutulmamalıdır. Bu hukuk, şehrin ruhuna nüfuz etmemizi zorunlu kılar. Şehrin mekanlarına ad verirken düşünmek, çaba sarfetmek; şehri, onun mekanlarını bir varlık olarak görmek, bir alem tasavvurunun ifadesidir. Bu tasavvur bizi şehrin aklı, hafızası, ufku, kimliği, tarihi, sesi, kıssası, rengi, çiçeği, böceği, kokusu ve aşkı ile vahdete götürür.

Şehrin ruhu o şehirde yaşamış, yaşamakta ve yaşayacak olan bütün insanların ruhuna nüfuz ettiği gibi, o şehrin çiçeğinden binasına, suyundan toprağına kadar her şeyini kuşatır.

Urfa Gümrük Hanı ana kapısı

“

Her mekân ve ad, şehrin ruhunu şenlendirir veya öldürür. Şehir ruhu zorlamalarla incinir, güçsüzleşir ve o adı taşıyamaz. Bunun en güzel örneği 12 Eylül Caddesi-Yeşil Direk mahalle adlarıdır.

”

Şehrin ruhuna nüfuz etmek şehrin felsefesini, şehrin ruhunu anlamak ve şehirle ruhdaş olmayı gerektirir. Bu anlamda Urfa, tarih içinde yavaş yavaş oluşurken arkasına büyük bir felsefi, ilmi, dini, irfani birikimi almış bir şehirdir. Medeniyetin mekâna yansıyan halidir. Donuk bir şehir değildir, doğurgandır. Her döneme ait mekânları ve mekân adları vardır.

Her mekân ve ad, şehrin ruhunu şenlendirir veya öldürür. Şehir ruhu zorlamalarla incinir, güçsüzleşir ve o adı taşıyamaz. Bunun en güzel örneği 12 Eylül Caddesi-Yeşil Direk mahalle adlarıdır. “12 Eylül” ismi ihtilal sonrası bir mekâna isim olurken; “**Yeşil Direk**” ise telefonun şehre gelişi ile dikilen yeşil telefon direklerin bir mekâna ad olmasıdır. Biri kudretin ifadesi diğeri toplumsal değişim ve gelişimin göstergesidir.

Hangisinin ömrü uzun...

Bu yüzden verilecek isimler, şehrin ilk insanından son insanına kadar herkesin, ilk taşından son taşına kadar her nesnenin ortak ruhunu yansıtmalıdır. Şehirdeki mekân isimleri, yüzde 100 oranında Bediüzzaman veya Harran kapı mezarlığındaki mezar taşlarının bir yansıması olmamalıdır.

Şehirdeki mekân isimlerini, şehir ruhunu oluşturan dinamiklerle oluşturmalıyız.

Şehir ruhunu oluşturan temel etkenler

- 1- Doğal çevreden kaynaklanan kimlik elemanları
- 2- Beşeri çevreden kaynaklanan kimlik elemanları
- 3- İnsan eliyle inşa edilmiş çevreden kaynaklanan kimlik elemanları
- 4- Tarihsel etkenler
- 5- Fiziksel etkenler
- 6- Sosyal etkenler
- 7- Kültürel etkenler
- 8- İşlevsel etkenler

Şehri, kendi sosyal tarihinden ve sosyokültürel değerler evreninden ayrı düşünmememiz gerekir. Şehir, bünyesindeki mekânsal yapılar, coğrafi ve sosyo-kültürel yapılarla anlam kazanır.

İnsandan mekâna tarihten coğrafya ya kadar birçok oluşturuçusu olan kentsel kimliğin bileşenleri kendilerini kentsel mekân da ifade eder. Yoksa Cumhuriyetin ilk yıllarındaki gibi sözlüğü açıp insanlara soy isim mekânlara da “ad” vermekle kimlik oluşturulamaz.

Bir de mekânın şehre, bireyin mekânına yabancılaşması vardır. Mekân isimleri kentin sosyokültürel sermayesi ile uyum içinde olmalı onu açan derinliğine nüfuz etmeyi sağlamalıdır. Sosyal sermayesi ile çelişen her isim, şehir ve şehirdeki mekânların öz varlıklarına yabancılaşmasına neden olur. Her yabancı ad, yabancılaşan ruhlar inşa eder. Kentin ve sosyal sermayesinin asimilasyonu beraberinde ruhsuzlaştırmayı getirir. Bir şehre girdiğinizde bu ruhu/suzluğu hissedersiniz.

İnsanın şehirden ayrılmasını, kendi mekânlarından ayrı düşmesini gurbet olarak tanımlarız. Aslında bireyin yaşadığı gurbet duygusu, sahip olduğu şehir ve mekân ile söz konusu alanlardaki anıların özlemidir. Çektiği acı, aidiyet duygusudur.

Şehir ruhsuzluğu kendi sosyal tarihinden, sosyokültürel değerler ile sosyokültürel davranışlar arasındaki

“

Şehirdeki mekân isimleri, yüzde 100 oranında Bediüzzaman veya Harran kapı mezarlığındaki mezar taşlarının bir yansıması olmamalıdır.

”

olumsuzluklar, şehir sorunlarının kaynağıdır.

Mekânlara verilen her adın, isim olmanın ötesinde sosyolojik ve psikolojik işlevleri de olmalıdır. Batılı hayat tarzı için imaj; İslam şehrinde ise işlev öncelikli konumdadır. Toplumların hayat tarzları mekâna yansımalarının yanında bireylerin tercihlerinin de etkisi vardır. Her bir kimlik elemanının kentsel mekânla kentsel kimlik arasındaki anlamlı ilişkide bir alt role sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bir şehrin, bir mekânın kimliği o şehirde yaşayanlardan ve onların algılarından bağımsız olarak düşünülemez.

İslam ve batı şehri için ortak kimlik anlamlarının başında anıtsal değerdeki dini ve sosyokültürel yapıların gelmekte olduğu bilinmektedir. Şehirlerde kimlik-sizleşme, kültürsüzleşmeyle başlar. Şehrin kimlik-sizleşmesi coğrafyanın, insanın ve sosyokültürel dinamiklerin yozlaşması, ardından da yok sayılmasıdır. Mekân ve insanın sosyokültürel dinamiklerinin yok sayılması; şehir ruhunun daralması ve ölmesine sebep olur. Ölü şehirler, ören yerleri ifade etmez. Ören yerleri, insanlığın sosyal sermayelerinin korunma alanlarıdır. İnsanlığın hafızasına gebe oldukları için kutsaldırlar. Aslında ölü şehirler, cismen var olup ruhen var olmayı başaramayan şehirlerdir. Ruhsuz şehirler, kuru kalabalıklar kentleridir.

Bu nedenle mekân ismi, İNSAN inşa etme harcıdır.

